

De voorzitter van de vaste Kamercommissie
Binnenlandse Zaken
E. Ziengs
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Onderwerp
AO staat van de Volkshuisvesting
7 juni 2018

Uw brief van

Datum
31 mei 2018

Uw kenmerk

Ons kenmerk
2018/0089/AvD/LvdH/LR

Geachte heer Ziengs,

Op 7 juni 2018 vindt het Algemeen overleg over de staat van de volkshuisvesting plaats. Ik hoop dat u onderstaande input wilt meenemen in uw bijdrage.

Staat van het recht op huisvesting

Het College voor de Rechten van de Mens grijpt deze bespreking over huisvesting aan om knelpunten onder de aandacht te brengen, met name van groepen die geen of geen toereikende huisvesting hebben. Dak- en thuisloosheid blijft onder meer hierdoor toenemen. Dit geldt te meer voor specifieke kwetsbare groepen, zoals, deels overlappend, jongeren, ouderen, mensen met een beperking, mensen die uit de maatschappelijke opvang komen, en mensen die in armoede leven of een verhoogd risico daarop hebben.

Het College bekijkt de huidige staat van huisvesting vanuit het perspectief van het recht van een behoorlijke huisvesting en de verplichtingen van de overheid om dit recht te respecteren, beschermen en verwezenlijken. Wat opvalt is dat het monitoringrapport veel informatie bevat, maar dat de grote problemen die specifieke groepen mensen ondervinden onderbelicht blijft. De rapportage biedt weinig aanknopingspunten om na te gaan in hoeverre de maatregelen nu en in de toekomst deze problemen voor deze groepen gaan oplossen.

Het College benadrukt in deze context het belang van een mensenrechtelijke benadering van problemen bij huisvesting. Deze mensenrechtelijke benadering draagt, onder andere, bij aan een betere analyse van de problemen, en de effecten die het beleid heeft op de huisvesting van met name, kwetsbare

groepen. Een mensenrechtelijke benadering biedt aanknopingspunten voor een beleid dat mogelijk de grootste problemen op het gebied van huisvesting oplost, voor iedereen, en met nadruk op die groepen voor wie dit het meest urgent is. Daarbij is ook van belang dat een mensenrechtelijke benadering inhoudt dat oplossingen worden gezocht in nauwe betrokkenheid van de kwetsbare groepen en organisaties die hun belangen vertegenwoordigen.

Het recht op behoorlijke huisvesting en menselijke waardigheid

Behoorlijke huisvesting is een fundamenteel mensenrecht. Problemen met huisvesting leiden tot grote problemen met, onder andere, gezondheid, werk en onderwijs. Beschikbare en aanvaardbare huisvesting is dan ook een belangrijke voorwaarde om een leven te kunnen leiden dat in overeenstemming is met menselijke waardigheid. Het recht is terug te vinden in verschillende verdragen en in de Nederlandse Grondwet (art. 22).

Behoorlijke huisvesting betekent niet dat iedereen recht heeft op de woning naar keuze. Maar de overheid moet wel stappen ondernemen en maatregelen treffen om het recht voor de burgers te respecteren, beschermen en verwezenlijken door te zorgen voor voldoende, betaalbare, kwalitatief goede en passende huisvesting, met daarmee aandacht voor specifieke (kwetsbare) groepen.

Een mensenrechtelijke benadering als uitgangspunt voor huisvestingsbeleid

De mensenrechtelijke benadering kent een aantal belangrijke beginselen:

- Het respecteren, beschermen en verwezenlijken van mensenrechten is uitgangspunt en doel van beleid. Concreet betekent dit dat een woonbeleid in ieder geval ten doel moet hebben het verwezenlijken van het recht op behoorlijke huisvesting voor iedereen en dat er bijzondere aandacht moet liggen op groepen die uitgesloten zijn van huisvesting;
- Gelijkheid, non-discriminatie en focus op groepen in kwetsbare situaties.
- Participatie van alle doelgroepen met name de groepen in kwetsbare situaties, in het vormgeven, monitoren en evalueren van beleid;
- Verantwoordingsmechanismen en rechtsbescherming. Daarbij is monitoring van het verwezenlijken van het recht op behoorlijke huisvesting een manier om verantwoording af te leggen.

Te weinig oog voor kwetsbare groepen

Veel groepen ondervinden problemen met huisvesting. De effecten hiervan zijn echter het grootst voor specifieke kwetsbare groepen. Kwetsbare groepen in de huidige context zijn (de groepen zijn deels overlappend): jongeren (met name jongeren die uit de jeugdzorg komen, maar ook jongeren zonder vermogende ouders), ouderen (met en zonder beperking), mensen met een beperking,

mensen die uit de maatschappelijke opvang komen, alleenstaande moeders (die al dan niet uit afhankelijkheidsrelaties en/of de vrouwenopvang komen), arbeidsmigranten, een grote groep 'spoedzoekers' en, meer algemeen, mensen die in armoede leven danwel daar een verhoogd risico op hebben. Juist zij zitten in een situatie van, of lopen een verhoogd risico op, ontoereikende en onveilige huisvesting en dak- en thuisloosheid.

Bij een mensenrechtelijke benadering worden de specifieke problemen van deze kwetsbare groepen zichtbaar gemaakt en kan beleid aangepast worden op de monitoringgegevens die worden verzameld. In het algemeen kan gesteld worden dat de rapportage van de Minister oog heeft voor de markt en voor hen die zich nog op de markt (kunnen) bewegen, maar niet of nauwelijks voor hen die een groot risico lopen uit deze markt te vallen en/of geen plek meer hebben en vinden op die markt. Uit de rapportage blijkt wel dat er ten aanzien van hen in beperkte mate prestatieafspraken worden gemaakt om hun huisvestingsproblemen op te lossen.

In hoeverre is er zicht op de groepen die de grootste problemen ondervinden met huisvesting? In welke mate worden maatregelen aangepast aan deze specifieke groepen? Hoe wordt het effect van deze maatregelen gemeten? In welke mate is de Minister bereid gemeenten meer te sturen in het maken van prestatie-afspraken om de situatie voor deze specifieke kwetsbare groepen te verbeteren?

Dak- en thuisloze mensen

Het meest zichtbare symptoom van grote problemen met de verwezenlijking van het recht op behoorlijke huisvesting is dakloosheid. In Nederland is dakloosheid groeiende, mede vanwege problemen van betaalbaarheid en beschikbaarheid van (passende) huisvesting. De groei is onder andere opmerkelijk onder jongeren.

Juist op het gebied van dakloosheid heeft de overheid specifieke verplichtingen. Uitgangspunt van een beleid gericht op dak- en thuisloosheid moet zijn dat mensen die onvrijwillig dak of thuisloos zijn behoorlijke huisvesting moeten hebben.

De bovengenoemde kwetsbare groepen zijn oververtegenwoordigd in de groeiende groep dak- en thuisloze mensen. Voor hen is het verwezenlijken van het recht op behoorlijke huisvesting bijzonder urgent. Bij de monitoring van het beleid zou de situatie van dak- en thuislozen dan ook een prominente plek moeten hebben. Daarmee wordt duidelijk in hoeverre maatregelen een effect hebben op hun recht op behoorlijke huisvesting. De beperkte gegevens hierover in de Staat van de Volkshuisvesting betreffen de uitstroom van mensen uit de maatschappelijke opvang. Juist deze cijfers zijn zeer teleurstellend. Gebrekkige doorstroom vanuit de maatschappelijke opvang, gecombineerd met het algemene gebrek aan betaalbare en passende huisvesting, betekent dat de

wachtlijsten voor de opvang blijven groeien en steeds meer mensen risico lopen op dakloosheid.

Is de Minister bereid om gegevens over dak- en thuisloosheid te betrekken in de rapportages over de woningmarkt en huisvesting in Nederland? Is de Minister bereid om maatregelen te monitoren op hun effect op het verwezenlijken van het recht op behoorlijke huisvesting voor de specifieke groepen dak- en thuisloze mensen?

Zorgen over betaalbaarheid en beschikbaarheid

Beschikbaarheid en betaalbaarheid van huisvesting zijn belangrijke elementen van het recht op behoorlijke huisvesting. Dat daarvan onvoldoende sprak is raakt een zeer grote groep mensen. Met name voor bovengenoemde groepen is dit schrijnend en heeft het een duidelijk negatieve impact op hun bestaanszekerheid.

Wachtlijsten voor sociale huurwoningen blijven in veel gebieden onverminderd hoog, terwijl de doorstroom vanuit de maatschappelijke opvang naar huisvesting langzaam verloopt. Daarentegen blijkt dat het aantal sociale huurwoningen per saldo minder is geworden. De focus op middenhuur om tegemoet te komen aan een grotere vraag naar huisvesting is voor bepaalde groepen een stap in de goede richting, maar lost bovengenoemde problemen niet op. Immers, veel mensen die net buiten de sociale huur vallen, kunnen de middenhuur niet betalen. Ook is het de vraag in hoeverre bouw in het middensegment ook ten goede komt aan mensen die wel in de sociale huursector vallen. Voor de betaalbaarheid en beschikbaarheid van woningen, kan de trend dat mensen kopen om te gaan verhuren ook problematisch zijn. Hoewel dit segment relatief klein lijkt, is het groeiende. Hierbij is het cruciaal te benadrukken dat huisvesting een recht is en dus meer dan een commercieel belang.

Een beleid gericht op betaalbaarheid en beschikbaarheid - en daarmee toegang tot behoorlijke huisvesting - dient juist rekening te houden met de grote groep mensen die te veel betalen voor wonen. Deze focus lijkt te ontbreken. Het rapport, als monitoringrapport, geeft onvoldoende inzicht in de mate waarin maatregelen effect hebben op betaalbaarheid, vooral voor deze groep kwetsbare huishoudens.

In hoeverre wordt betaalbaarheid van huisvesting voor specifieke groepen gemonitord, met name groepen die nu het risico lopen op dak- en thuisloosheid? Wat zijn de doelstellingen op het gebied van betaalbaarheid? Welke tussenliggende 'targets' worden gehanteerd? Hoe ziet de minister de trend waarbij huisvesting dreigt voornamelijk handelswaar te worden?

Ongelijke toegang tot huisvesting

Gelijke toegang tot huisvesting is een cruciaal onderdeel van het recht op behoorlijke huisvesting. De Minister is nota bene zelf verantwoordelijk voor een belangrijke maatregel die gelijke toegang tot huisvesting in de praktijk belemmert. De Wet Bestuurlijke Maatregelen Grootstedelijke Problematiek (Rotterdamwet) beperkt de toegang tot aangewezen wijken van individuele burgers op basis van groepskenmerken. Deze groepskenmerken zijn inkomen en sociaal-economische status. Het College heeft veelvuldig zijn zorgen geuit over deze wet. Verschillende evaluaties hebben duidelijk gemaakt dat de maatregelen die voortvloeien uit de wet niet effectief zijn. Daarbij geeft een recent rapport van de Rekenkamer Rotterdam over de maatschappelijke opvang aan dat de Rotterdamwet een belemmering vormt om behoorlijke huisvesting te vinden voor mensen die uitstromen uit de maatschappelijke opvang. Immers, het is vaak in deze wijken dat betaalbare huisvesting juist wel beschikbaar is. Het College maakt zich zorgen over het toenemende aantal gemeenten dat gebruik maakt van de Rotterdamwet en daarmee grote groepen kwetsbare mensen uitsluit van toegang tot huisvesting.

Kan de Minister uitleggen hoe de urgentie van het beschikbaar krijgen van meer betaalbare huisvesting met name voor kwetsbare groepen, te rijmen is met de groeiende toepassing van de Rotterdamwet?

Vragen

Wij gaan graag met u in gesprek over bovenstaande bevindingen en het recht op huisvesting. Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met Jan de Vries, senior beleidsadviseur (j.de.vries@mensenrechten.nl).

Hoogachtend,

mr. Adriana C.J. van Doijeweert
voorzitter